

LOD BILTEN

JACANJE LOKALNE DEMOKRATIJE/DEMOKRACIJE

IZ SADRŽAJA

- ★ Starimo dostojanstveno
- ★ Veće mogućnosti za žene sa invaliditetom
- ★ Edukacija i zanimljivi kursevi za sve
- ★ Razvoj kulture u ruralnim područjima
- ★ Zeleno i plavo je naše pravo!

Projekat finansira
Evropska unija

Ministarstvo pravde
Bosne i Hercegovine

Empowered lives.
Resilient nations.

AKTIVNOSTI ZA SPECIFIČNE POTREBE STANOVNIŠTVA

Nakon sprovedene dvije faze projekta „Jačanje lokalne demokratije/demokracije – LOD“
– faza LOD I (od 01.01.2009. do 30.09.2010. godine) i faza LOD II (od oktobra 2011. do maja 2012. godine)
– u junu 2012. započela je treća faza LOD projekta i planirana je da traje do marta 2014. godine.
LOD III je projekat kojeg finansira Evropska unija iz sredstava Instrumenta za pretpripruvenu pomoć (IPA)
u iznosu od 2 miliona eura, a sprovodi Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH.

LOD III za cilj ima ojačati kapacitete pružaoca usluga iz domena pružanja socijalnih usluga, osobito pristupa vođenog potrebama i sprovoditi ciljne intervencije podrške za npr. Rome, izbjeglice, i interno raseljene osobe, djecu i mlade, žene, osobe sa invaliditetom, starije ljude, implementirane u saradnji sa organizacijama civilnog društva (OCD).

Sveukupan cilj LOD-a je doprinos demokratskoj stabilizaciji, pomirenju i daljem razvoju Bosne i Hercegovine kroz podršku izabranim jedinicama lokalne samouprave (JLS) u uspostavljanju naprednijih odnosa između njih i civilnog društva i

fasilitiranju finansijskih mehanizama za poboljšano pružanje usluga.

Kao rezultat ovakvog pristupa, LOD se brzo pozicionirao kao relevantno polje intervencije kojom se učvršćuje važnost odnosa između civilnog društva i lokalne uprave, te omogućio OCD-ovima da budu prepoznati kao pružaoci usluga lokalne upravi pokazujući istovremeno načine na koje JLS-ovi mogu povjeriti neke od svojih dužnosti civilnom društvu. Oba entitetska saveza opština/općina i gradova pružili su punu podršku promociji projekta kroz svoje kanale.

OTVORENI DANI I ODABIR PROJEKATA

U sklopu projekta Jačanje lokalne demokratije/demokratije III (LOD III) održana su finalna savjetovanja za aplikante iz nevladinog sektora koja su organizovale partnerske općine/opštine u vidu Otvorenih dana, te izvršen proces odabira projektnih prijedloga organizacija civilnog društva.

Nakon objavljivanja Javnog poziva za dostavljanje projektnih prijedloga organizacija civilnog društva (OCD) u 11 LOD III partnerskih opština/općina koji su objavljeni u periodu od 17 – 30.01.2013, LOD III projekat je u saradnji sa lokalnim partnerima organizovao **Otvorene dane** za sve potencijalne aplikante. Njihovi glavni organizatori bile su partnerske opštine/općine, uz podršku i savjetovanje LOD III tima. Otvoreni dani su organizovani u svih 11 partnerskih opština/općina u periodu od 25.01 – 14.02.2013. godine, a ukupno je na tim sastancima prisustvovalo 194 OCD-a iz cijele BiH.

Ovo je bila izvrsna prilika za OCD-ove da se bolje upoznaju sa pravilima javnog poziva i dobiju odgovore na eventualna pitanja, kako bi što bolje pripremili svoje aplikacije. Prisutnima su predstavljani aplikacijski obrasci, pripremanje budžeta, planiranje aktivnosti uz korištenje logičke matrice, itd. Iako jasno objašnjene u javnom pozivu, još jednom su opisane prioritetne oblasti u svakoj partnerskoj opštini/općini, čime se planira postignuće zadatih ciljeva i njihovih razvojnih strategija. Pored toga, ovom aktivnosti su pojačani kapaciteti partnerskih opština/općina da sami vode proces komunikacije

Važnost LOD III projekta ogleda se u činjenici da se kroz unapređenje odnosa između OCD-a i JLS-ova postiže veće i jače učesće nevladinog sektora u planiranju i pružanju usluga stanovništvu. Fasilitiranjem stalnog partnerstva između OCD i lokalne samouprave utiče se na izgradnju svijesti o uzajamnoj koristi saradnje, podsticanje održivog dijaloga i jačanja kapaciteta neophodnih za interakciju. Istovremeno, transparentna saradnja između civilnog društva i opština/općina, koja je u skladu sa jasno definisanim procedurama, uključuje harmonizaciju opštinskog/op-

ćinskog finansiranja, odnosno generisanje jedinstvenih i transparentnih mehanizama za raspodjelu općinskih/opštinskih fondova predviđenih za projekte OCD-ova sa planovima lokalnog razvoja, potrebama lokalne zajednice i identifikovanim prioritetima. Ovo je naročito važno imajući u vidu da lokalni nivoi vlasti često nemaju mogućnosti da dovoljno brzo prepoznaju i osmisle odgovarajuće aktivnosti za specifične potrebe stanovništva, naročito onih koji spadaju u kategoriju socijalno isključenih.

sa OCD-ovima što će u budućnosti dovesti do bolje saradnje i koordinacije aktivnosti. Naime, sve partnerske opštine/općine su se obavezale usvojiti princip transparentne raspodjele budžetskih sredstava za finansiranje OCD projekata prema LOD metodologiji, a ista nalaže povećanu komunikaciju sa partnerima iz civilnog sektora.

“U LOD III projektu učestvovat će 11 općina/opština: Bosanska Krupa, Čapljina, Kozarska Dubica, Livno, Ljubinje, Lukavac, Novi Grad, Srbac, Stari Grad Sarajevo, Teslić i Žepče.”

Po završetku Javnog poziva i Otvorenih vrata zaključno sa 20.02.2013. u svih 11 partnerskih opština/općina, izvršene su **evaluacije pristiglih projektnih prijedloga** OCD-ova. Proces evaluacije projektnih prijedloga na terenu u svakoj od opština/općina vršila je zajednička komisija sastavljena od članova Razvojnog programa Ujedinjenih Nacija (UNDP BiH), predstavnika opštinskih/općinskih struktura i predstavnika nevladinog

sektora sa istog područja. Ukupno je izvršeno 11 evaluacija na terenu koje su sprovedene tokom 17 radnih dana.

Ukupno je pristigao je **351 projektni prijedlog** po osnovu Javnog poziva za OCD-ove, a prioritetne oblasti za finansiranje projekata su bile definisane pojedinačno za svaku opštinu/općinu zavisno od lokalnog dokumenta razvojne strategije i aktuelnih pitanja, kao i prioriteta UNDP BiH. Jedna od glavnih tema finansiranja organizacija civilnog društva u BiH je socijalna uključenost.

LOD II Projektni odbor je na dvije svoje sjednice donio konačnu odluku o finansiranju 41 projektnog prijedloga OCD-a i sa podnosiocima projektnih prijedloga će u skorije vrijeme biti potpisani ugovori o mikro-kapitalnom grant finansiranju.

Ovim aktivnostima se nastavlja jačanje civilnog sektora, ali i saradnja između civilnog sektora i lokalnih vlasti. Proces projektnog finansiranja obezbjeđuje transparentnu raspodjelu sredstava OCD-ovima i rješavanje aktuelnih pitanja u lokalnim zajednicama, te dalju profesionalizaciju u zagovaranju prava ugroženih i pružanju usluga.

U narednom broju LOD Biltena ćemo objaviti broj odobrenih projekata u svih 11 partnerskih općina.

Spisak partnerskih opština/općina u kojima su održani Otvoreni dani:

Br.	Opština/općina	Datum održavanja	Br. prisutnih OCD
1	Stari Grad Sarajevo	25.01.2013.	63
2	Žepče	29.01.2013.	14
3	Livno	30.01.2013.	13
4	Lukavac	31.01.2013.	20
5	Čapljina	01.02.2013.	06
6	Ljubinje	04.02.2013.	04
7	Bosanska Krupa	06.02.2013.	15
8	Novi Grad	07.02.2013.	21
9	Teslić	12.02.2013.	23
10	Srbac	13.02.2013.	09
11	Kozarska Dubica	14.02.2013.	20

Ova publikacija urađena je uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost projekta Jačanje lokalne demokratije/demokratije III – LOD III i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

AKCIJE ZA SVE GENERACIJE

Socijalna isključenost zajednički je problem mladih i naših najstarijih sugrađana. Sa podjednakim entuzijazmom, energijom i dinamičnošću realizovale su se akcije za mlade u Jablanici i uključivanje starih u strateške ciljeve Općine Tuzla.

Sadržaji za mlade Jablaničane

Želeći kreirati dugoročnu strategiju poboljšanja položaja mladih Jablaničana, Vijeće mladih Općine Jablanica realiziralo je projekat "Akcija za mlade" čija je glavna aktivnost bila izrada Akcionog plana za mlade uzrasta od 14–26 godina za period od pet godina. Cilj projekta je bio institucionalizacija položaja mladih, njihovo uključivanje u omladinske tokove te stvaranje preduslova za njihov kreativni razvoj. Formirana je radna grupa koju je sačinjavalo 17 članova pred-

stavnika OCD-a, javnih ustanova, vijeća učenika te predstavnika općine. Provedena je sveobuhvatna kampanja koja je podrazumjevala podjelu letaka i plakata, direktno predstavljanje projektnih aktivnosti u školama, te organizaciju niza sastanaka sa mladima u ruralnim područjima s ciljem njihovog integrisanja u ove procese. U saradnji sa psihologom kreiran je anketni upitnik koji je sadržavao pitanja koja se direktno tiču mladih i provedeno je anketiranje 420 ispitanika, nakon čega je uslijedila analiza rezultata. Nakon provedenih svih planiranih aktivnosti radna grupa je završila prijedlog dokumenata koji predat općinskom vijeću na usvajanje.

"Problem koji je uočen bio je nedostatak sadržaja kulturno-edukativnog karaktera koje bi mladi Jablaničani konzumirali bilo kao posjetioci ili aktivni učesnici. Tako je predviđeno organizovanje pet radionica (DJ-radi-

onica, škola gitare, škola udaraljki, radionica za mlade bendove i likovna radionica) koje su za cilj imale da mladima ponude nove mogućnosti za razvoj kreativnih potencijala", navode iz Vijeća mladih i dodaju da je preko 60 mladih uspješno završilo pohađanje tromjesečnih radionica uz mogućnost da i u narednom periodu nastave sa ovim aktivnostima. Sam završetak projekta je bio rezervisan za organizovanje manifestacije na kojoj su predstavljeni ostvareni rezultati u vidu izrađenog dokumenta, te nastup polaznika kreativnih radionica.

Kao izuzetno pozitivno i dragocjeno iskustvo Vijeće mladih navelo je saradnju sa LOD timom čiji su im članovi u svakom momentu bili dostupni za sve vidove pomoći, i korištenje LOD metodologije prilikom izrade, vrednovanja i implementacije projekta, što je u znatnoj mjeri poboljšalo kapacitete ove organizacije.

Starimo dostojanstveno

„Tuzla – grad za sve generacije“ jedan je od strateških ciljeva ove općine. Njegovom ostvarenju, a samim tim i smanjenju socijalne isključenosti starih osoba, uveliko je doprinijeo projekat tuzlanskog Crvenog križa/krsta „Starimo dostojanstveno“. Preko 1650 starih osoba iz 12 mjesnih zajednica i iz Doma penzionera svakodnevno su organizovano provodili svoje vrijeme družeći se i realizujući aktivnosti za koje su pokazali interes ili one aktivnosti koje su im bile izazov u mladosti ali nisu imali priliku, slobodno vrijeme i hrabrosti da se okušaju u njima. Tako su se korisnici ovog projekta okušali u slikanju u raznim tehnikama, izradi nakita i čestitki, sportskim aktivnostima ili učešćem u horskoj sekciji.

"Ovo podneblje je poznato po tome da volimo da se družimo uz igru i pjesmu, ali niko nije mogao predvidjeti koliki će interes vladati za fitness, vježbe na spravama i moderne plesove. Zamislite staricu u invalidskim

kolicima ili drugu u dimijama i sa maramom kako predano i sa punim žarom vježbaju i pažljivo prate svog instruktora. Kada smo u evaluaciji tražili da ocjene rad naših animatora, na prvom i drugom mjestu su bili animatori za fitness i ples", navode ovu zanimljivost iz Crvenog križa/krsta.

U cilju promocije zdravog načina života i provjere psihofizičkih i motoričkih sposobnosti starih osoba organizovane su i „Sportske igre 60+“. Korisnici programa su pokazali da imaju sportskog a posebno takmičarskog duha, borili su se za svaki poen i pobjedu u svakoj igri kao pravi profesionalci. „U mladosti sam bio atletičar i prvak u trčanju, ovo mi je prvi puta poslije 40 godina da se okušam u nekoj sportskoj igri. I opet sam pobjedio!“, uz osmijeh nam se pohvalio Omer Pandžić.

Istovremeno, bili su sretni kada su svoja umjetnička djela mogli pokazati javnosti na prigodnim izložbama, a još sretniji kada su svoje radove mogli prodati i tako sakupiti novčana sredstva za koja su kupovinom namirnica obradovali sedam siromašnih starih sugrađana. Također, jednom broju korisnika omogućene su rođendanske proslave. „Prvi put u životu slavim rođendan i nikada nisam doživjela da dobijem tortu, čestitku i poklon za rođendan. Sretna sam što sam to doživjela u sedamdesetim godinama“, kazala nam je Refija Harbić.

U Muzičku radionicu uključilo se oko 30 članova hora i upornim i predanim radom pod stručnim vodstvom održali su dva koncerta

sa repertoarom sevdalinki i starogradskih pjesama. Bili su ponosni kada su nastupali pred svojom djecom, unucima, komšijama i prijateljima. Sale su bile pune a publika ih je pljeskom i zajedničkim pjevanjem sa oduševljenjem podržavala. Najstarija članica hora Nasiba Porobić kaže: „Jedva čekam dan kada imam probe hora. Počnem se spremati već ujutro, sakupljam tekstove, brinem da šta ne zaboravim, da ne zakasnim. Vodim računa da se ne razbolim da ne bih izostala sa probe ili koncerta.“

Korisnici Doma penzionera dobili su kvalitetnije sadržaje u svakodnevnom životu i dolaze u kontakt i druže se sa starim osobama iz lokalne zajednice. Istovremeno, stare osobe iz općine Tuzla počele su da mijenjaju sliku o Domu penzionera kao mjestu na koje dolaze samo napuštena stara lica čija djeca i srodnici ne žele da vode brigu o njima. Korisnik Doma penzionera Stevo Popadić kaže: „U domu sam već godinu dana, ali kako je počeo sa radom ovaj dnevni centar, i ja sam počeo da živim. Sada mi ne pada na pamet da napustim dom.“

SOCIJALNA UKLJUČENOST KROZ OČUVANJE STARIH ZANATA

Očuvanje starih zanata i kulture baštine naših područja može predstavljati izvrstan podstrek za uključivanje osjetljivih kategorija u društveni život zajednice, naročito žena i omladine, ali i otvaranje mogućnosti zapošljavanje nakon programa obuke i sticanja novih vještina.

Nešto staro, nešto novo

"Nismo baš imale priliku da vidimo razboje, snovanje, tkanje, finaliziranje, iako su nam naše bake pokazivale dijelove procesa tkanja. Drago nam je što imamo priliku da se upoznamo sa zanatima koji su zapostavljeni usljed razvoja tehnologije i uzbuđene smo zbog toga. Program nas je privukao jer pored toga što možemo ispoljiti svoju krea-

ktivnost i učestvovati na izložbi koju posjete brojni sugrađani, imamo priliku i upoznati dosta novih ljudi i stvoriti nova prijateljstva.

Impuls će nam pokloniti naše prve radove i nadamo se da ćemo u budućem periodu uraditi još mnogo toga, jer sve je ovo zaista jako izazovnog uzbudljivo i neočekivano", kažu učenice srednjih škola sa područja grada Bijeljina, polaznice sedmomjesečnog projekta „**Djevojačke ruke**“ kojeg je prošle godine sprovelo Udruženje žena sa invaliditetom Impuls.

Opšti cilj projekta bio je da se kroz radionice usvajanja osnovnog znanja vještina ručnog tkanja kod mladih razvije osjećaj odgovornosti i, istovremeno, da se kroz zajedničke projekte očuvanja kulture i tradicije ostvari inkluzija žena sa invaliditetom. Tako su 40 djevojaka iz pet srednjih škola na području opštine Bijeljina i dvije žene sa invaliditetom učestvovala u radionicama tkanja koje su vodile stručno osposobljene članice Impulsa. Nastajale su zajedničke ideje, a sa vladanjem vještina tkanja postepeno se zajednički pristupilo i izradi unikatnih tkanih suvenira sa namjerom da budu zvanično prihvaćeni od strane Opštine Bijeljina koja bi

u budućnosti otkupljivala određenu količinu ovih originalnih suvenira i koristila ih u promotivne svrhe opštine. Radi se o pojasevima, torbicama, podmetačima... od prirodnih materijala pamuka, lana, vune i svile. Lokalni mediji pratili su ovaj projekat, te je i šira javnost upoznata o rezultatima zajedničkog rada srednjoškolkici i žena sa invaliditetom putem TV emisija, web stranice, promotivnog materijala i same izložbe radova u galeriji Centra za kulturu Bijeljina.

„Mislim da samo uspjele zato što su djeca prošla kroz sve faze učenja svakog pojedinačnog postupka. Ulazeći u projekat, većina djevojaka nije znala kako se ovdje radi. Na našu veliku radost vidjeli smo da je im je lijepo na radionici i da su veoma zainteresovane. Iako možda sada nisu svjesne toga, ali djevojke su stekle novu vještinu, zanat, koji će im sigurno koristiti nekada u životu kada budu željele da se okrenu određenim vrijednostima za koje današnja djeca smatraju da su nebitna i nevažna“, zaključuju edukatorice iz udruženja Impuls.

Ekonomski zamajac za opstanak na selu

Potaknuti činjenicom da stari zanati polako izumiru na našim prostorima članovi Udruženja za zaštitu i očuvanje tradicije narodnog blaga Potkozarja Teodora iz Prijedora su pokrenuli projekat obuke izrade tradicionalnih rukotvorina. Pozvani su svi zainteresovani, naročito žene i omladina, samohrane majke, žene i omladina bez stalnog radnog zaposlenja i iz socijalno ugroženih kategorija da se uključe u projekat „**Afirmacija mladih za opstanak na selu**“ koji se sprovodio u opštini Prijedor, tačnije u mjesnim zajednicama Kozarac i Omarska. Kroz dodatne edukacije

u sticanju znanja i vještina u izradi ručnih proizvoda i integraciji tradicijske baštine u turističkoj ponudi ciljalo se na smanjenje broja nezaposlenih mladih osoba u ruralnim

područjima, te doprinos zajednici kroz očuvanje narodnog naslijeđa. Program obuke prošlo je 112 korisnika/ ca i to u oblasti tkanja i šivanja, izrade tradicionalnih rukotvorina (vez, heklanje, pletenje), te izrade suvenira na staklu i nakita. Za većinu polaznika ovo je bila izvrsna prilika za sticanje novih vještina od kojih oni sami i njihove porodice mogu imati dugoročnu korist, a sve to kroz druženje sa ostalim polaznicima.

Tako je samohrana majka Bahra Kahrmanović iz Kozarca iskoristila ovu priliku da se obučila za izradu i proizvodnju suvenira na staklu, te se danas bavi njihovom proizvodnjom i prodajom. Božana Popović iz Omarske nastavila je da se bavi tkanjem i proizvodnjom tkanih suvenira i prostirki, kao i cekera od perušine čije je vještine izrade sa ostalim učesnicama samoinicijativno podijelila Barbara Konjević. Dražana Dronjić je, na

primjer, nastavila da se bavi šivanjem, čime pomaže svojoj majci u izradi odjevnih predmeta i vršenja usluga popravki.

„Po završetku radionice organizovali smo izložbu prodajnog karaktera na kojoj su pojedine korisnice demonstrirale naučene tehnike veza, heklanja i pletenja. Od novca zarađenog prodajom izloženih proizvoda nabavile smo robu za nastavak radionice u Kozarcu i Omarskoj. Tako smo otvorili mogućnosti da se žene i dalje sastaju, druže i nastavljaju sa izradom tkanih i vezenih proizvoda, nakita i slika“, kaže direktorica Udruženja Teodora Snježana Latinčić.

EDUKACIJA, KULTURA I KREATIVNOST

Zanimljivi kursevi, očuvanje narodnih igara, ali i učenje novih običaja, plesova, izrade umjetničkih radova... podjednako su obradovali polaznike edukativnih projekata kako u ruralnim, tako i u urbanim sredinama.

Afirmacija tradicije i baštine

Omladinski centar Petar Kočić je u periodu od sedam mjeseci realizovao projekat „**Razvoj kulture u ruralnom području**“. Projekat

je obuhvatao niz aktivnosti koje su tokom svog trajanja uključivale oko 50 mladih sela Romanovac pored Bosanske Gradiške. Projektni ciljevi bili su osmišljavanje i realizovanje kulturnog sadržaja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena djece i mladih, kao i programa za promovisanje i afirmisanje vrijednosti kulturne baštine, te jačanje multisektoralne saradnje NVO sektora, opštine i javnih ustanova na ovom području.

„Projekat smo započeli rekonstrukcijom Društenog doma Romanovci i njegovog vraćanja u prvobitnu funkciju, prvenstveno da služi mladima za kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Oformili smo biblioteku koja broji oko 500 knjiga, te izdavanje on-line biblioteke sa preko 3000 naslova. Djeci i mladima smo omogućili kreativan rad kroz radionice prilagođene i osmišljene za njih stvorivši tako uslove za njihovu kulturnu afirmaciju“, navode iz ovog omladinskog centra i dodaju da je cilj radionica bio da se kod mladih podstakne kreativnost te da im se približi kultura kao bitan faktor ekonomskog razvoja.

Formiranjem sekcije Kulturno umjetničkog društva Kolovit Romanovci vratio se duh starih vremena tako što su polaznici ove sekcije imali priliku da upoznaju igre ovih krajeva. Romanovci su selo koje dugi niz godina poštuje običaj održavanja tzv. čaroica, starog narodnog običaja kojeg su obilježavale prethodne generacije. Snimanjem do-

kumentarnog filma o čaroicama članovi OC Petar Kočić su pokazali kako ovo selo ima bogatu kulturu i običaje koji se poštuju i koji će se poštovati još dugo. Istovremeno, žene su pripremale tradicionalne vunene odjevne predmete tipične za život u ovom kraju poput priglavlki, šalova i kapa, što je zajedno sa ostalim predmetima i rezultatima rada na cjelokupnom projektu prikazano na završnoj manifestaciji. Mještani ovog i lokalnih sela su izrazili veliko zadovoljstvo i nadu da je ovo samo početak razvoja ovog kraja.

Nova iskustva – više od hobija

„Predstavljalo je veliko zadovoljstvo ugostiti tako veliki broj ljudi u našim prostorijama tokom šestomjesečnog projekta edukativnih kurseva digitalne fotografije, plesa i slikanja. Sve je vrvilo od mladih ljudi, ali i onih nešto starijih koji su željeli korisno provesti svoje slobodno vrijeme, naučiti nešto novo, iskazati svoje kreativne sposobnosti a uz to se i dobro zabaviti i steći nova poznanstva. Bilo je to veliko osvježanje za naše društvo i ne možemo a da ne naglasimo da je taj period bio jedan od najdinamičnijih perioda u Prosvjeti u posljednjih deset godina“, nisu

krili svoje zadovoljstvo sprovedenim projektom članovi Srpskog kulturnog i prosvjetnog društva Prosvjeta iz Sarajeva.

Tokom trajanja kursa plesa, učesnici su uz dobru zabavu i druženje imali priliku naučiti moderne, klasične i latinoameričke plesove. Na kursu slikanja za hobbiste, kroz praktičan

i teoretski rad, upoznali su se sa različitim tehnikama slikanja i crtanja, a neki od njih su tom prilikom otkrili i svoj skriveni slikarski talenat. Kurs digitalne fotografije ih je uveo u svijet fotografije kroz zanimljiva predavanja o nastanku i razvoju fotografije, nakon kojih je uslijedio praktični rad kroz različite tehnike snimanja uz studijsku rasvjetu, sve do same finalne obrade fotografija.

„Ljubitelji fotografije i fotografi amateri su sa velikim nestrpljenjem čekali na ovakav kurs. Iskreno, u početku nisam imala neka velika očekivanja u pogledu njegovog kvaliteta, obzirom da je bio besplatan. Međutim, sve moje sumnje su pale u vodu, jer je predavač bio izuzetno stručan i profesionalan, organizacija na visokom nivou, a samo okruženje opušteno i prijateljsko. Ono što mi je bilo posebno interesantno su domaći foto zadaci (vježbe), koje smo radili samostalno kod kuće, a koje bi kasnije na časovima zajedno sa predavačem komentarisali i analizirali. Takav pristup učenju se pokazao veoma koristan, jer smo putem feedbacka direktno dobijali uvid u kvalitetu svojih radova, te kroz razmijenu mišljenja imali priliku bolje se upoznati sa ostalim polaznicima kursa. Najviše me dojmila činjenica da sam kao fotograf-amater imala izložbu svojih fotografija u pravom galerijskom prostoru, a koja je bila izuzetno medijski praćena. Ovo je za

mene predstavljalo zaista divno iskustvo“, povjerila nam je svoje impresije jedna od polaznica kursa digitalne fotografije.

Nakon upriličene zajedničke izložbe fotografija, te završne plesne večeri uz skromni koktel prijem polaznicima su uručene potvrde o završenim kursevima. Učesnici su se zahvalili na izuzetnoj organizaciji i lijepom druženju, te izrazili nadu u dalji nastavak kurseva u SPKD Prosvjeta.

PRAVO NA BOLJU ŽIVOTNU SREDINU

„Konačno imamo lijepo i korisno mjesto za svo građanstvo, od mladih do starih“, komentar je jednog od žitelja Ljubuškog na uređen središnji park u ovoj općini. Pripremajući projektni prijedlog u sklopu LOD II Javnog poziva za OCD, udruga Hercegovački STAP se fokusirala na nedostatke rekreacij-

skih i turističkih sadržaja u općini Ljubuški. Putem sprovedene ankete građani su jasno rekli da djeca imaju potrebu da se zabavljaju na otvorenom uz nadzor odraslih, a penzioneri potrebu boravka i šetnje u parku. Kreirajući izvrsnu sinergiju sa općinskim vlastima Ljubuški i uz njihovu finansijsku i logističku potporu, te uz partnerstvo sa Društvom pedagoga tjelesne i zdravstvene kulture Ljubuški, STAP nominira i sprovodi projekt „**Naše je pravo zeleno i plavo – Zajedno za bolji Ljubuški**“.

Potaknuti činjenicom da nedovoljno razvijena svijest uzrokuje opću nebrigu o okolišu, devastaciju javnih površina (gradskog parka i jedinog dječjeg igrališta) i negativan turistički ambijent, članovi STAP-a su se fokusirali na poboljšanje kvalitete životne sredine i turističkog ambijenta čime se osigurava

pozitivan efekat na zdrav način života građana i ekonomski razvoj općine. Ovo je podrazumijevalo unapređenje gradskih zelenih površina, stvaranje rekreacijskih staza, podizanje svijesti građana i promociju turističkih ponuda. Projekt je predstavljen na javnoj raspravi u Gradskoj vijećnici, a nakon toga na oglasnoj ploči općine, kao dio javnog uvida i kao mogućnost građanstvu da podnese svoje primjedbe i prijedloge.

Na početku projekta je organizirano predavanje „Zajednica i održivi razvoj“, kao i ekonatičejaj za djecu u dva vrtića i dvije osnovne škole što je završilo velikom izložbom sa preko 100 izloženih radova. Održivost projekta se osigurala na način da se promocija rekreacijskih sadržaja i samog parka nastavila na web portalu udruge, kao i kroz ostala medijska glasila.

Poseban naglasak projekta bio je na obnovi dijela gradskog parka i opremanju novog dječjeg igrališta u skladu sa sigurnosnim standardima za bezbrižnu igru. Nacrte novog izgleda parka je izradio arhitekt Haris Mahić, a pojedine izmjene su načinjene na prijedloge samih građana. Namjera je bila stvoriti novi sadržaj, rekonstruirati nešto što je godina bilo zapušteno i kreirati novu vrijednost za dobrobit svima.

„Općina Ljubuški se aktivno uključila u sufinanciranje i implementaciju ovoga projekta tako da novi središnji gradski park u konačnici ima za svakoga ponešto – novopremljeno dječje igralište, novo osvijetljenje parka, nove šetnice i obnovljene klupe za sjedenje, podnu šahovsku podlogu s velikim figurama, te obnovljeni travnjak i slavine s

pitkom vodom“, rekao je dipl.inž. Tomislav Marić, voditelj projekta iz STAP-a. Tijekom projekta građani Ljubuškog su donirali i 17 novih višegodišnjih sadnica mediteranskih stabala koje su posađene u park.

Društvo pedagoga tjelesne i zdravstvene kulture Ljubuški je uspostavilo i označilo dvije biciklističke staze koje povezuju središte Ljubuškog s nasipom uz rijeku Trebižat. Održana je i promocija projekta prema građanima i poduzetnicima u sklopu koje je napravljen šahovski turnir i nagradne igre za djecu s prigodnim nagradama za sudionike. Izrađen je i poseban promotivni letak i promotivna internet stranica s turističko-rekreacijskim sadržajima u općini, te Ljubuške novine, glasilo za društvenu uključenost građana, podizanje svijesti i gospodarski razvoj. Također su snimljene i emitirane posebne četiri radijske emisije na temu Eko i održivi razvoj.

„Projekt je uspješno implementiran, uz iskustvo da zajedničkim aktivnostima građana, udruga i lokalne uprave možemo poboljšati kvalitetu životne sredine i sadržaje u našoj općini“, zaključuju u STAP-u.

PREZENTIRAN LOD PROJEKT NOVOM RUKOVODSTVU SAVEZA OPĆINA I GRADOVA FBiH

Na Izornoj skupštini Saveza općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) održanoj početkom februara/veljače u Fojnići imenovano je novo rukovodstvo koje će

Savez voditi naredne četiri godine. Za predsjedavajućeg Skupštine Saveza izabran je **Dževad Bećirević**, načelnik Općine Centar Sarajevo, a za zamjenika načelnik Općine Čapljina **Smiljan Vidić**. Načelnik Općine Zenica **Husejin Smajlović** izabran je za predsjedavajućeg Predsjedništva Skupštine Saveza, a za njegovog zamjenika načelnik Općine

Čitluk **Ivo Jerkić**. U Predsjedništvo Saveza izabrani su još **Nedžad Koldžo**, načelnik Općine Novo Sarajevo, **Agan Bunić**, načelnik Općine Bužim, **Željko Josić**, načelnik Općine Domaljevac-Šamac, **Rasim Omerović**, načelnik Općine Kalesija, **Amra Babić**, načelnica Općine Visoko, **Muhamed Ramović**, načelnik Općine Goražde, **Asim Mekić**, načelnik Općine Busovača, **Emir Bubalo**, načelnik Općine Konjic, **Ljubo Grizelj**, načelnik Općine Grude, **Edin Smajić**, načelnik Općine Vogošća i **Ivan Vukadin**, načelnik Općine Tomislavgrad.

Na Izornoj Skupštini izabran je i novi Nadzorni odbor, te članovi šest skupštinskih komisija koje broje po deset članova. Ovo je ujedno bila prilika da se pred preko 60 načelnika iz cijele FBiH, te brojnim domaćim i međunarodnim zvaničnicima predstavi projekat LOD kojeg u BiH sprovodi UNDP a financira Evropska Unija.

Samir Omerefendić, projekt menadžer LOD-a ispred UNDP-ija, prezentirao je koncept, ciljeve i metodologiju LOD projekta sa

isticanjem jačanja odnosa između jedinica lokalne samouprave i OCD-a. Načelnik Općine Tešanj **Suad Huskić** govorio je o iskustvima Općine Tešanj u primjeni LOD metodologije. Također, u okviru UNDP projekata prezentiran je projekat 'Podrška razvoju lokalne samouprave'. Prezentatori su bili **Šejla Hasić**, viša saradnica za projekte u Savezu općina i gradova FBiH, i **Željko Josić**, načelnik Općine Domaljevac-Šamac i član Koordinacionog tijela MTS projekta.

REKLI SU O LOD-u:

ARMIN HALITOVIĆ, načelnik općine Bosanska Krupa

"Općina Bosanska Krupa je dugoročno opredijeljena za razvijanje bolje komunikacije, partnerstva i saradnje na zajedničkim

projektima sa OCD-ovima, udruženjima i NVO-ima. Općinsko vijeće je 2009. usvojilo Sporazum o saradnji NVO i Općine koji se u velikoj mjeri primjenjuje. Usvajanjem LOD metodologije ti mehanizmi će se još poboljšati i pomoći nam da ostvarimo prioritetne ciljeve definirane strateškim dokumentima Općine, prije svega strategijom razvoja, te da se na transparentan način vrši raspodjela sredstava čime će se postići veće zadovoljstvo građana. Saradnja na LOD projektu je nastavak naše dugogodišnje dobre saradnje. Novina i dobra praksa je što su uposlenici Općine zaduženi za saradnju sa NVO sektorom prvi put zajedno sa konsultantima na LOD III projektu bili nosioci cijelog procesa, od samog inicijalnog sastanka sa NVO/OCD-ovima do ocjene projektnih prijedloga. Smatram da smo uz stečeno znanje i preuzeta iskustva, osposobljeni da vlastitim kapacitetima možemo sprovesti naredni javni poziv uz primjenu usvojene LOD metodologije. Na javni poziv je pristigao 21 projekt, uglavnog od strane organizacija sa područja naše općine, sa veoma ineteresantnim i kvalitetnim idejama koje

su u skladu sa našim strateškim opredjeljenjima i koje se bave bitnim pitanjima lokalne zajednice. Žao mi je što nije odobreno više projekata, ali smatram da je sve ovo proces iz kojeg se uči i da su NVO/OCD i uposlenici Općine usvojili nova znanja koja će im koristiti za pripremu što kvalitetnijih projekata i povlačenje više raspoloživih sredstava."

MATO ZOVKO, načelnik općine Žepče

"Izuzetno nas je obradovala činjenica da je od 29 pristiglih prijavi, među 11 odabranih općina i naša općina. Međutim, iskreno ističem da smo se nadali da će broj odobrenih projekata u Žepču biti mnogo veći. Tri projekta koja su prošla na Javnom pozivu su zaista kvalitetna, no mi se nadamo da će biti volje i finansijske mogućnosti da se iznađu sredstva za još barem dva projekta u Žepču. Odobreni projekti su kvalitetni i poznavajući dosadašnji rad organizacije kojima su

dobrena sredstva ne sumnjam da će ih implementirati u prave svrhe kao su i planirali. Dosadašnja suradnja na realizaciji ovog projekta je za pohvalu, što će se vjerujemo nastaviti i do kraja realizacije projekta. Osoblje uključeno u ovaj projekt posebno naglašava kvalitetne radionice, jer će stečena znanja koristiti i u svim narednim projektima."

SNJEŽANA RAJILIĆ, načelnica opštine Novi Grad

"Prije svega želim da izrazim svoje zadovoljstvo što je naša opština odabrana za učesće u projektu LOD III. Kao učesnici u ovome važnom projektu očekujemo da uspostavimo funkcionalno partnerstvo sa OCD-ovima uspostavljanjem mehanizama i procedura za raspodjelu budžetskih sredstava za projekte naših organizacija. Također želimo da unaprijedimo naše kapacitete za ovakav vid saradnje sa OCD-ovima na obostranu korist, ali prije svega na korist stanovništva naše opštine. Izuzetno smo zadovoljni dosadašnjom saradnjom sa predstavnicima LOD projekta, a iskreno se nadamo da će se

ovakva saradnja nastaviti i u narednim fazama implementacije projekta. S obzirom na broj registrovanih organizacija na području opštine, očekivali smo da će biti kandidovano više od pristiglih 25 projektnih prijedloga. Moramo priznati da su kandidovani projekti veoma raznovrsni i da svi na svoj način doprinose razvoju civilnog društva na području naše opštine i razvoju lokalne zajednice generalno. Nadamo se da će ovaj projekat pozitivno uticati na sve OCD-ove da na osnovu iskustava iz ovoga projekta rade na daljem razvoju svojih kapaciteta kako bi u budućem periodu bili uspješniji u obezbjeđivanju sredstava za projekta, te postali još značajniji faktor u životu lokalne zajednice."

EUROŽARGON

Znate li...

...da je Zajednička poljoprivredna politika tj. Common Agricultural Policy (CAP reform) prvi put predstavljena u 1960-im godinama radi osiguranja sigurnih zaliha hrane po razumnim cijenama. Ipak, Zajednička poljoprivredna politika postala je žrtvom vlastitog uspjeha, gomilajući neželjene zalihe nekih proizvoda poput govedine, žitarica, mlijeka i vina. Nadalje, subvencioniranje evropskih poljoprivrednika štetilo je globalnoj privredi. Stoga je Evropska komisija započela reviziju CAP-a 1999. godine.

EU je uvela dodatne promjene i nastavila reformu poljoprivredne politike u 2003, istaknuvši važnost proizvodnje na farmama koje brinu o dobrobiti životinja (tzv. animal-friendly farming practices) te koje paze na zaštitu i očuvanje okoliša. EU namjerava smanjiti direktno subvencioniranje poljoprivrednika kako bi se postigla ravnoteža između poljoprivrednog tržišta EU i poljoprivrednih tržišta zemalja u razvoju.

Rječnik EU pojmova

Four freedoms: Četiri slobode

Jedno od najvećih dostignuća EU sigurno je stvaranje područja bez unutrašnjih granica u kojem se (1) ljudi, (2) dobra, (3) usluge i (4) kapital mogu slobodno kretati. Zajednički nazivnik za te četiri slobode kretanja jest "the four freedoms" ili "četiri slobode".

Free trade area: Područje slobodne trgovine

Kada grupa država odluči ukloniti zapreke međusobnoj trgovini poput uvoznih carina i kvota, stvara područje slobodne trgovine. Nekoliko je područja slobodne trgovine ustanovljeno širom svijeta, npr. Mercosur u Južnoj Americi, NAFTA u Sjevernoj Americi i EFTA u Europi. Evropska unija također je područje slobodne trgovine, ali je i mnogo više od toga jer počiva na procesu ne samo privrednih nego i političkih integracija u kojem mnoge odluke države donose zajednički.

PROJEKAT LOD III UNAPREĐUJE SARADNJU VLASTI I ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA NA LOKALNOM NIVOU: Dobrom pripremom do boljih projekata

Od novembra/studenog 2012. godine pa do kraja marta/ožujka 2013. godine, projekat LOD III je sproveo serijal treninga za predstavnike 11 partnerskih jedinica lokalne samouprave (JLS) u Bosni i Hercegovini, a u sklopu aktivnosti razvoja kapaciteta JLS-a.

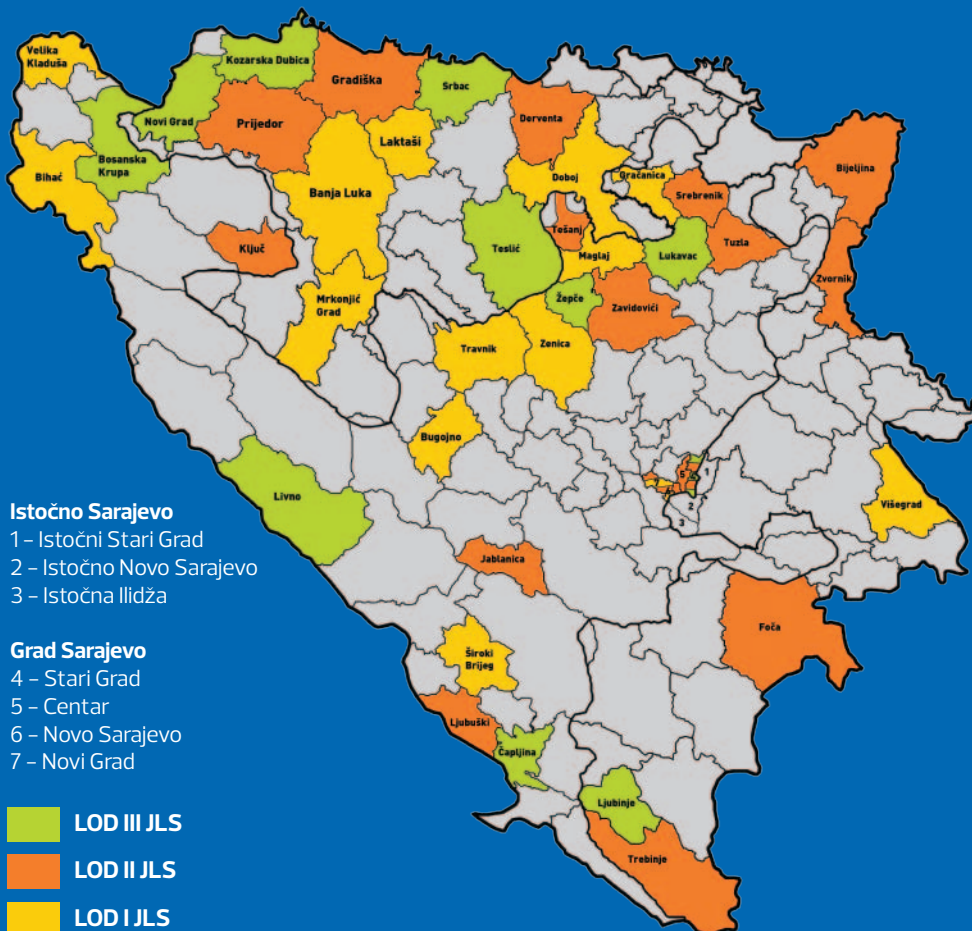
Ovom obukom su se djelatnici JLS-a pripremili za bolju saradnju sa OCD-ovima kroz dogradnju znanja i vještina u Upravljanju projektnim

ciklusom. Obuka predstavnika JLS-a je sprovedena kroz pet nastavnih modula obuhvatajući sve cikluse upravljanja projektima.

Za očekivati je da dobra priprema lokalnih vlasti i OCD-ova u kreiranju projekata, te njihova saradnja i razumjevanje, koristi najviše stanovnicima ovih lokalnih zajednica. Ove obuke će rezultirati sprovedbom kvalitetnih projekata koji će riješavati lokalne probleme i doprinijeti realizaciji lokalnih razvojnih strategija u onom domenu u kojem OCD-ovi mogu ponuditi svoju ekspertizu. Ukupno je 33 učesnika pohađalo ovu obuku, od kojih 25 predstavnika partnerskih JLS-a, šest predstavnika dviju entitetskih asocijacija gradova i općina/opština, te dva predstavnika grada Mostara.

Pored razvoja kapaciteta JLS-a, projekat LOD III je u saradnji sa projektom Tehničke pomoći OCD-a (TACSO BiH), još jednim projektom finansiranim od strane Evropske unije, organizovao jednodnevne obuke za OCD-ove u razvijanju logičkih matrica u svakoj od 11 part-

nerskih JLS. Razvoj logičkih matrica je važan alat u pripremanju projektnih prijedloga i uvodi se kao EU standard u JLS-ovima u sklopu budžetskog finansiranja budućih projekata OCD-ova. Ovim se OCD-ovi pripremaju ne samo za buduće javne pozive JLS-a, već i za grantove koji su dostupni kroz razne EU fondove.

Delegacija Evropske unije u BiH

kroz različite projekte podržava ispunjavanje zahtjeva koje BiH mora ispuniti u cilju daljnjeg napredovanja u procesu evropskih integracija. Projekat jačanja lokalne demokratije/demokracije (eng. LOD) jedan je od ovih projekata sa ciljem pružanja podrške općinskim/opštinskim vlastima kao nivou vlasti u direktnom kontaktu sa populacijom, kako bi što pravilnije u svojim planovima uključile stvarne potrebe stanovništva. S tim u vezi posebno se insistira na integrisanom pristupu planiranja, kao i na što boljoj horizontalnoj razvojnoj i fiskalnoj koordinaciji između jedinica lokalne samouprave, ali i vertikalnoj između općina/opština i viših nivoa vlasti. Rad sa lokalnom upravom na jačanju sektora civilnog društva čini ovaj projekat jedinstvenom intervencijom. Naime, pomažući općinama/opštinama da stvore simbiozu sa nevladinim organizacijama LOD projekat, zajedno sa ostalim projektima UNDP Sektora za regionalni i ruralni razvoj i uz podršku Evropske Unije u BiH, nastoji stvoriti temelje za dugoročnu održivost integrisanog strateškog planiranja u zemlji.